

TRZYLATEK W PRZEDSZKOLU – „Z radością do przedszkola”.

Poziom rozwoju dziecka trzyletniego stanowi istotne ograniczenia w samodzielnym podejmowaniu wysiłku adaptacyjnego do przedszkola, dlatego bardzo ważne jest, aby podejmować działania mające na celu ułatwienie dziecku tego zadania.

Moment przekroczenia progu przedszkola przez trzylatka należy do najbardziej znaczących i trudnych. Pierwsze dni w przedszkolu są czasem, w którym wiele się zmienia w życiu malucha. Bezpieczny dom i ukochani rodzice nie będą już jedynymi osobami, z którymi się spotyka. Znajdzie się teraz w nowej, zupełnie innej sytuacji. Naturalnym uczuciem staje się lęk oraz utrata bezpieczeństwa związana ze zmianą otoczenia. Niepełne ukształtowanie podstawowych funkcji psychofizycznych dziecka 3-letniego ogranicza jego zdolności przystosowawcze. Trzylatek ma trudności w rozpoznawaniu nowego środowiska oraz w szybkim uruchamianiu adekwatnych zachowań i reakcji umożliwiających zarówno zaspokojenie własnych potrzeb, jak i spełnienie wymagań stawianych mu przez otoczenie¹.

Dziecko 3-letnie nabyło już dużą autonomię: chodzi, mówi, jest czyste, je samodzielnie, ubiera się niemal bez pomocy, jednak wczesny okres rozwoju sprawności motorycznych sprawia, że ruchy ciała są niezgrabne i nie skoordynowane. Podczas wykonywania czynności codziennych (odżywiania, odpoczynku, załatwiania potrzeb fizjologicznych) trzylatek nie może jeszcze obyć się bez wsparcia, pomocy i kontroli ze strony osób dorosłych.

Trudności w adaptacji mogą wiązać się także z brakiem orientacji w rytmie przedszkolnego dnia. Łączy się z tym słaba orientacja w relacjach czasowych. Dziecko trzyletnie inaczej odczuwa i rejestruje czas pobytu w przedszkolu. Dla niego czas wypełniony jest strachem i „wlecze się” nieskończenie. Znaczenie ma także inna pozycja dziecka w grupie przedszkolnej niż w rodzinie oraz zmiany w sytuacji rodzinnej np. wywołane faktem podjęcia przez matkę pracy zawodowej². W rozwoju dziecka trzyletniego pojawiają się równocześnie tendencje przemawiające za poszerzeniem środowiska.

Poszukiwanie uwagi u innych, np. u rówieśników, wzrost autonomii wobec matki i rosnąca niezależność w zaspokajaniu potrzeb fizjologicznych oraz rozwój potrzeb poznawczych, przemawiają za rozpoczęciem edukacji przedszkolnej przez 3-latkę³.

Znaczenie rodziny w przygotowaniu dziecka do przedszkola.

Rodzina uważana jest za szczególnie ważny czynnik rozwoju. Doświadczenia, jakie nabywa człowiek w rodzinie, w dużej mierze kształtują jego nastawienie do świata. Aby ułatwić przejście dziecka w nowe środowisko rodzina powinna je stopniowo wdrażać do podejmowania różnych obowiązków.

Wielu rodziców obawia się, że dziecko jest zbyt małe, nieporadne, aby dać sobie radę w przedszkolu. Pokazując swój lęk nie pomagają mu. To od nich zależy przecież wywołanie pozytywnego nastawienia, a nawet to, czy dziecko polubi nowe miejsce. Ważne jest nie tylko poznanie środowiska przedszkolnego, ale także dobre przygotowanie dziecka do zaadoptowania się w nim.

Przygotowanie dziecka do przedszkola wymaga od rodziców przede wszystkim:

- · Stwarzania dzieciom sytuacji samodzielnego rozwiązywania problemów. Służy temu wykonywanie wspólnych prac domowych i polecenia z tym związane. Dzięki temu dziecko nabywa umiejętności samodzielnego organizowania sobie pracy, np. dbałość o własne rzeczy, zabawki, porządkowanie swojego miejsca zabawy. To prowadzi do odpowiedzialności za własne postępowanie. Świadome przestrzeganie w rodzinie wspólnie ustalonych zwyczajów w przedszkolu zaowocuje umiejętnością współzycia w zespole.
- · Ukształtowania poczucia obowiązku, czemu sprzyja sumienne wykonywanie łatwych prac podejmowanych przez dzieci z własnej inicjatywy lub na polecenie rodziców. Niezbędne jest także rozwijanie wytrwałości i wyrobienie nawyku doprowadzania rozpoczętej pracy do końca.
- · Wdrażania dziecka do dłuższego skupiania uwagi poprzez obserwacje przyrody, przez gry i zabawy z regułami, wspólne oglądanie obrazków, słuchanie piosenek, opowiadań. Trzeba je przyzwyczaić do uważnego słuchania.
- · Należy zorganizować życie dziecka w domu według planu zbliżonego do rozkładu dnia w przedszkolu. Ponadto dostarczyć mu materiały, z którymi się tam zetknie, np. kredki, nożyczki, plastelinę. W przedszkolu ułatwi to dziecku przyswojenie sobie nawyków związanych z organizacją zajęć.
- · Rozwijania samodzielności, szczególnie w zakresie czynności samoobsługowych.

To wywołuje wiele negatywnych emocji, a nawet protestu. Różny jest przecież poziom umiejętności posiadanych przez dzieci. Dlatego tak ważne jest nabywanie tych sprawności poprzez trening w rodzinie, co przyczyni się do łatwiejszej adaptacji.

- · Psychicznego przygotowania dziecka do zmiany. Należy kształtować pozytywną motywację dziecka dotyczącą przekroczenia progu przedszkola, organizować kontakty z rówieśnikami, kształtować umiejętności porozumiewania się z innymi dziećmi i dorosłymi oraz wzbogacać pozytywne doświadczenia dziecka w kontaktach z dorosłymi i rówieśnikami na terenie domu

rodzinnego. Ważne jest, aby stopniowo uniezależniać dziecko psychicznie i emocjonalnie od rodziców, zwłaszcza od matki, np. przyzwyczajając do jej dłuższych nieobecności.

- Czuwania nad prawidłowym, ogólnym rozwojem oraz pracy nad korygowaniem i kompensowaniem braków i trudności dziecka. Zdarza się, że potrzebna jest współpraca z lekarzem, pielęgniarką lub poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Szczególną uwagę należy zwrócić na wadliwą postawę, płaskostopie, krótkowzroczność, zez, kłopoty ze słuchem, wady wymowy, jąkanie, zaburzenia motoryczne. Wadom tym należy przeciwdziałać przez odpowiednie zabawy i ćwiczenia ruchowe oraz stałą opiekę specjalisty⁴.

Rola przedszkola w procesie adaptacji.

Przedszkole to środowisko edukacyjno-wychowawcze rozwijające możliwości dzieci, zapewniające sukcesy i lepsze przygotowanie do szkoły. Dziecko powinno nauczyć się żyć w innej rzeczywistości. Z jednej strony następuje to przez kontakt z nauczycielem, który staje się jego przewodnikiem, z drugiej – przez kontakt z rówieśnikami. Musi także zyskać orientację w nowej przestrzeni, aby nauczyć się w niej sprawnie funkcjonować. Kiedy pozna nowe pomieszczenia i sprzęty, będzie umiał się nimi posługiwać, poczuje się bezpieczne.

U jednych dzieci następuje to po kilku dniach, u innych po kilku, kilkunastu tygodniach.

Z czasem poczucie lęku, a nawet łzy zamieniają się jednak w szczery uśmiech.

Proces adaptacji dzieci 3-letnich do przedszkola może wywołać korzystne zmiany pod warunkiem, że będzie przebiegał zgodnie z możliwościami dziecka. Istnieje zatem potrzeba wsparcia dziecka poprzez intencjonalnie stworzone oddziaływania wychowawcze. Należy tak zorganizować środowisko przedszkolne, aby ułatwić mu uzyskanie pozytywnych rezultatów w pokonywaniu problemów adaptacyjnych.

Złagodzenie trudności dzieci trzyletnich wymaga:

- „zapewnienia w pierwszym kontakcie dzieci z przedszkolem takich sytuacji, które dostarczyłyby pozytywnych doświadczeń i przeżyć,
- „Złagodzenia ograniczeń i wymagań w celu dostosowania ich do poziomu możliwości dzieci oraz ich potrzeb”⁵.

Celem tych działań jest pomoc dziecku w nawiązaniu pozytywnych kontaktów z nowym środowiskiem, a to ułatwi ukształtowanie pozytywnego stosunku emocjonalnego do przedszkola. Jest to podstawowy czynnik dobrej adaptacji. Nauczyciel powinien wcześniej zapoznać się z wychowankami. Nawiązać ścisły kontakt z rodzicami i dzieckiem w celu zapewnienia mu poznania nowego środowiska w poczuciu bezpieczeństwa, co sprzyja sprawniejszemu działaniu dziecka i otwarciu na nowe doświadczenia. Wzmacnia to także potencjał rozwojowy oraz pozwala zaplanować pracę w grupie, uwzględniając indywidualne potrzeby dzieci.

Warunki lokalowe mają istotny wpływ na adaptację. Najważniejsze są te miejsca, w których dziecko przebywa najczęściej. Sala zabaw, gdzie dziecko będzie spędzało najwięcej czasu powinna być

miejszem, od którego powinno się zacząć zwiedzanie przedszkola. Należy zwrócić uwagę na dużą ilość kątek zainteresowań, bowiem sprzyjają one lepszemu poznaniu środowiska przedszkolnego i wpływają na wyniki przystosowawcze. Jest to okazja, aby dziecko zobaczyło, jak może się tutaj bawić. Ważne jest, aby taki pokaz przeprowadził jeden z nauczycieli. Z łazienki musi korzystać każde dziecko. Dobrze, jeżeli nauczy się tego przebywając w przedszkolu z rodzicami. W szatni dzieci rozpoczynają i kończą swój pobyt w przedszkolu dlatego znaczki odgrywają dla dziecka istotną rolę, oznaczają przynależność danej półki i wieszaka.

Należy stopniowo i mądrze pomagać dziecku w poznawaniu nowego otoczenia.

Rady dla rodziców przygotowujących swoje dzieci do przedszkola⁶.

RODZICU PAMIĘTAJ:

- Nie strasz dziecka przedszkolem, np. „Tam zrobią z ciebie grzeczne dziecko” lub „W przedszkolu będziesz musiała zjadać wszystko”.
- Wyjaśnij dziecku, dlaczego będzie musiało chodzić do przedszkola.
- W domu dużo rozmawiaj o przedszkolu, opowiadaj, że będzie mogło bawić się z kolegami, rysować, budować itp. Ważne jest przedstawienie pozytywnego obrazu przedszkola.
- Razem z dzieckiem dokonaj zakupu wyprawki przedszkolnej.
- Jeżeli dziecko do tej pory nie rozstawało się z rodzicami, powinno być na kilka godzin pozostawione u dziadków lub znajomych, w przeciwnym razie przedszkole będzie kojarzyło mu się z pierwszym rozstaniem.
- Możliwie często pozwalaj dziecku na samodzielność, nie wyręczaj go w ubieraniu, przy jedzeniu, myciu rąk, a także w korzystaniu z sedesu.
- Postaraj się, aby dziecko miało jak najwięcej kontaktów z rówieśnikami, np. na placu zabaw, czy w domu – dzieci powinny bawić się bez naszego udziału.
- Stopniowo dopasowuj rytm dnia dziecka w domu do tego, jaki panuje w przedszkolu. Można wspomnieć, co o tej porze robią dzieci w przedszkolu.
- Zredukuj do minimum inne stresy, nie związane z przedszkolem, aby na czas pierwszych tygodni w przedszkolu wyłączyć większe wrażenia czy życiowe zmiany.
- Postaraj się regulować pobyt dziecka w przedszkolu; w początkowym okresie dobrze jest odbierać dziecko wcześniej, ponieważ 3-latek ma inne poczucie czasu i okres przebywania poza domem wydaje mu się bardzo długi.
- Zwróć uwagę na krótkie pożegnania w przedszkolu.
- Nie okazuj dziecku własnych rozterek zostawiając je w przedszkolu, bowiem wtedy przekazujesz mu własne lęki.
- Nie mów dziecku, że zostanie zabrane wcześniej, kiedy to jest niemożliwe, ponieważ będzie nieszczęśliwe, że rodziców nie ma. Nie składaj obietnic, których nie można wypełnić.
- Po odebraniu dziecka z przedszkola nie omawiaj jego zachowania w jego obecności, ponieważ stwierdzenia typu: „nie chciał jeść”, odbiją się negatywnie na dziecku.
- Pytaj nauczyciela nie tylko o to, czy dziecko wszystko zjadło, ale także o to, czy nawiązuje kontakty z rówieśnikami, czy radzi sobie w różnych sytuacjach przedszkolnych.
- Uczestnicz w zabawach na terenie sali.
- Włączaj się do prac użytecznych na rzecz przedszkola lub w organizowanie uroczystości.
- Zadbaj w domu o wspólne posiłki.

- Ubieraj dziecko w strój wygodny do samodzielnego ubierania się, np. spodnie na gumce i kaptcie na rzepy, które można także pobrudzić farbami.
- Ściśle współpracuj z nauczycielem, okazuj zaufanie pracownikom przedszkola.

PRZYPISY:

¹ A. Klim-Klimaszewska, *Wspomaganie procesu adaptacji dziecka do środowiska przedszkolnego*, Siedlce 2007, s.23.

² A. Klim-Klimaszewska, op. Cit., s.24.

³ J. Lubowiecka, *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola*, WSiP, Warszawa 2000, s. 45.

⁴ A. Klim-Klimaszewska, op. Cit., s. 43-44.

⁵ A. Klim-Klimaszewska, op. Cit., s. 45.

⁶ Opracowano na podstawie: *Wspomaganie procesu adaptacji dziecka do środowiska przedszkolnego* A. Klim-Klimaszewska, *Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola* J. Lubowiecka, *Współpraca przedszkola z rodzicami* A. Sawicka.

BIBLIOGRAFIA:

- Izabela Kopeć „Z radością do przedszkola” w: „Wychowanie w Przedszkolu” nr 7 lipiec/sierpień 2011, s.50-56.